

ȘCOLILE EVREIEȘTI DIN ORAȘUL BACĂU ÎN PRIMELE DECENII ALE SECOLULUI XX

JEWISH SCHOOLS IN THE CITY OF BACĂU IN THE FIRST DECADES OF THE TWENTIETH CENTURY

LES ÉCOLES JUIVES DE LA VILLE DE BACĂU DANS LES PREMIÈRES DÉCENNIES DU XX^e SIECLE

drd. Nicuța-Minodora DRĂMBĂ¹

Rezumat: *Comunitatea evreiască din Bacău a contribuit la înființarea celor două școli primare pentru băieți și fete din Bacău, la sfârșitul secolului al XIX-lea. Menținute din donațiile colectate de comunitatea evreiască, Școala primară de băieți F. Klein și Școala de fete Cultura au funcționat cu câte 5-6 clase în primele decenii ale secolului al XX-lea. În plus față de programa obișnuită, în acele școli au fost studiate limba ebraică și religia mozaică. În orașul Bacău erau și alte instituții de învățământ evreiești, o grădiniță, un liceu teoretic și un liceu comercial mixt.*

Cuvinte cheie: *Bacău, comunitatea evreiască, Școlile de băieți și fete F. Klein și Cultura.*

Abstract: *The Jewish community in Bacău contributed to the establishment of the two primary schools for boys and girls in Bacău, at the end of the 19th century. Maintained from the donations collected by the Jewish community, the F. Klein boys 'primary School and the Cultura girls' School functioned with 5-6 classes each in the first decades of the twentieth century. In addition to the regular curriculum, in those schools were studied the Hebrew language and the Mosaic religion. In the city of Bacău there were other Jewish educational institutions, a kindergarten, a theoretical high school, and a mixed commercial high school.*

Keywords: *Bacău, the Jewish community, Jewish Schools for boys and girls F. Klein and Cultura.*

Résumé : *La communauté juive de Bacău a contribué à la création des deux écoles primaires pour garçons et filles de Bacău, à la fin du XIX^e siècle. Soutenue par des dons collectés par la communauté juive, l'École primaire pour garçons F. Klein et l'École pour filles Cultura fonctionnaient avec 5 à 6 classes chacune dans les premières décennies du XX^e siècle. En plus du programme régulier, la religion hébraïque et mosaïque était étudiée dans ces écoles. Dans la ville de Bacău, il y avait d'autres établissements d'enseignement juifs, une école maternelle, un lycée théorique et un lycée commercial mixte.*

Mots clés : *Bacău, la communauté juive, les écoles de garçons et de filles F. Klein et Cultura.*

¹ Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava; Școala Gimnazială Nr. 1 Orbeni, județul Bacău.

Mentalitatea și comportamentul populației evreiești din Bacău, precum și din Moldova, s-a schimbat din a doua jumătate a secolului al XIX-lea ca urmare a pătrunderii ideilor mișcării iluministe Hascala², dar și datorită legilor introduse în România de către Alexandru I. Cuza, cu privire la gratuitatea învățământului primar. Spre finalul secolului al XIX-lea, Comunitatea evreiască din Bacău va înființa două școli evreiești primare, pentru băieți și fete, care aveau un program de studiu asemănător cu școlile de stat, excepție fiind predarea limbii ebraice și a religiei mozaice³.

Școala Primară Israelito-Română de Băieți a fost deschisă în 1890 de către comunitatea evreiască din Bacău, aceasta va primi o donație testamentară din partea lui Faiviș Klein, iar școala va purta numele donatorului. Această instituție de învățământ va fi recunoscută oficial, la 9 noiembrie 1896, prin ordinul nr. 9572 de către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice⁴.

Școala Primară Israelito-Română de fete, cunoscută și sub denumirea de *Cultura*, a luat ființă în anul 1893. A primit autorizarea prin ordinul ministrului nr. 48133 din data de 25 octombrie 1904⁵, având 4 clase, 150 de eleve, cinci institutoare, sub conducerea institutoarei Katz.

În ceea ce privește învățământul preșcolar, comunitatea evreiască a sprijinit înființarea primei grădinițe în 1899, sub conducerea lui Haia Ștrul⁶.

Cele două școli evreiești au fost întreținute cu mare dificultate de către comunitatea evreiască, mai ales în anii de război, dar și de criză economică. Dificultățile economice au determinat ca orele de curs ale Școlii de Băieți F. Klein să înceapă mai târziu în anul 1898⁷, iar Școala de Fete *Cultura* urma să fie evacuată, întrucât nu și-a plătit chiria. Totuși, pe lângă dificultățile materiale, mai adăugăm și discriminarea evreilor, comunitatea fiind nevoită să asigure funcționarea de clase paralele pentru elevii de gimnaziu, între anii 1910-1914⁸, întrucât în această perioadă s-a refuzat înscrierea elevilor evrei în ciclul gimnazial de stat.

Școala de băieți F. Klein a funcționat în anul 1921-1922 cu 6 clase, așa cum reiese din următoarea situație statistică⁹:

Clasele	Înscriși	Promovați	Repetenți	Retrași
I A	38	19	4	15

² I. Kara, *Obștea evreiască din ... Bacău*, București, Editura Hasefer, 1995, p. 113, mișcare precursoră a sionismului, al cărui exponent era Moses Mendelssohn.

³ Marius Cristian Călin, *Viața cotidiană în orașul Bacău, 1928-1935*, Bacău, Editura Rovimed, 2011, p. 95.

⁴ SJAN Bacău, *fond Comunitatea evreilor Bacău.*, dosar 3/1930, f.7.

⁵ I. Kara, *op.cit.*, p.87.

⁶ Cornelia Cucu, *Aspecte ale învățământului evreiesc din Bacău*, în „Carpica”, vol. XXXIX, Editura Magic Print Onești, 2010, p. 304; SJAN Bacău, *fond Primăria orașului Bacău*, 1899, f. 1, 1 v.

⁷ Elena Ungureanu, *Istoria învățământului preșcolar din județul Bacău*, Iași, Editura Pim, 2009, p. 151.

⁸ I. Kara, *op.cit.*, p.116.

⁹ SJAN Bacău, *fond Comunitatea evreilor Bacău*, dosar 6/1922, f. 49, dosar 2/1922, f. 119 v.

I B	40	26	7	7
II A	42	27	8	7
II B	43	30	9	4
III	69	49	15	5
IV	39	39	-	-
	271	190	43	38

Dintre acești elevi, 39 au obținut un certificat de promovare a ciclului primar. Din totalul de 271 de elevi, 143 nu plăteau taxe, iar 43 au rămas repetenți. La data de 26 iunie 1922, președintele comunității din oraș, Osias Herșcovici invita coreligionarii să participe la examenele de sfârșit de an școlar pe care le susțineau elevii Școlii F. Klein în perioada 19-21 iunie, între orele 8-12 pentru limba română și 14-18 pentru limba ebraică.

Cursurile sunt predate în limba română, dar și în limba ebraică de către¹⁰:

- d-l H. Meyer, institutor de limba română și director;
- d-na Jeannette H. Meyer, institutoare de limba română;
- d-ra Amalia Heitter, institutoare de limba română;
- d-l Josef Neuman, institutor de limba ebraică;
- d-l Aron Chidale, institutor de limba ebraică;
- d-na Goda Scächter, institutoare de limba ebraică.

Religie mozaică se studia timp de două ore pe săptămână. La clasele I- II se studia: Istoria Sfântă, ce cuprindea perioada de la facerea lumii și până la intrarea în Canaan; Morala – rugăciunile; Limba ebraică, în timp ce pentru clasele III-IV obiectele erau asemănătoare: Morala, Limba ebraică, Istoria Sfântă- robia babiloniană, Nașterea Creștinismului¹¹.

Prezentăm succint câteva aspecte prevăzute în Regulamentul școlar al Școlii de băieți F. Klein¹²:

„I. Cursurile, Promovările

1. *Învățământul limbii ebraice precum și a tuturor obiectelor și limbilor prevăzute în programă, este obligator pentru ca școala să-și atingă scopul de a da rezultate cât se poate de uniforme și de complete, astfel încât elevii nu vor avea dreptul de a frecventa numai unele cursuri.*
2. *Media de promovare va fi unică pentru fiecare elev, și se va calcula după notele obținute la toate materiile prescrise; așa de pildă elevul, care nu va avea media de promovare la limba ebraică, va rămânea repetent și la limba română și viceversa.*
3. *Școlarii nu vor putea urma studiul diferitelor limbi în clase deosebite.*

II. Igiena școlară

¹⁰ *Ibidem*, dosar 2/1922, f. 50.

¹¹ *Ibidem*, f. 61-64.

¹² *Ibidem*, f. 43, 43 v, 44.

1. *Curățenia fiind absolut necesară sănătății și accesibilă chiar celor săraci, elevii fără nicio excepțiune, nu vor fi primiți în clasă decât curat spălați și pieptănați.*
2. *Pentru a se păzi de cele mai multe boli molipsitoare, urâte și periculoase, elevii trebuie să se spele cu săpun, cel puțin o dată pe zi, să se pieptene dimineața, să se tundă o dată pe lună, să se ducă o dată în două săptămâni la baie, și să fie mereu prevăzuți cu batiste.*
3. *Spre a păstra curățenia localului, trebuincioasă pentru sănătatea lor, copiii își vor curăța ghetele în fiecă ce zi, și își vor șterge totdeauna picioarele înainte de a intra în școală (...).*

III. Disciplina

Este interzis elevilor de a vorbi jargon (...).

IV. Dispozițiuni diverse

(...)2. Orice plângerea părinților sau a corespondenților, se va adresa, în modul cel mai cuviincios Directorului și aceasta numai în cancelaria școlii sau în cabinetul D-sale, intrarea în clasă fiind oprită în timpul prelegerilor fără permisiunea Directorului.

3. Plângerile eventuale sau cererile, adresate către Comitetul Școlar, nu se vor putea formula decât în scris.

4. Comitetul școlar își rezervă dreptul de a impune, oricând taxe școlare acelor părinți, pe care nu-i va considera săraci, și de a mări taxele școlare, când va găsi că starea materială a părinților s-a îmbunătățit.

V. Dispozițiuni finale

1. Corespondenții sau părinții se vor putea informa la Direcțiune despre programul, purtarea elevilor, într-o zi și o oră care se va fixa ulterior”.

Din adresa nr. 125 din 29 august 1922¹³ transmisă de către Direcțiunea Școlilor evreiești din Bacău aflăm faptul că înscrierea în anul școlar 1922-1923 urma să se facă în perioada 3-10 septembrie 1922, tatăl elevului având obligația de a prezenta la înscriere actele de naștere, precum și cele de vaccinare, doar orfanii de tată se prezentau împreună cu mama. Taxa de înscriere era de 15 lei, de această sumă erau scutiți cei săraci, iar lunar elevii trebuiau să plătească o taxă de 30 de lei pentru cei cu frecvență, deși anterior taxa de înscriere era de 10 lei, iar cea de frecvență 20 lei. La data de 28 septembrie 1922, directorul Școlii F. Klein depunea la casierie suma de 2250 de lei pentru înscrierea a 150 de elevi, precum și 2265 lei reprezentând taxa lunară¹⁴.

Pentru a putea participa la examenul de admitere a claselor primare, de băieți și de fete, era nevoie de îndeplinirea următoarelor îndatoriri¹⁵:

¹³ *Ibidem*, dosar 2/1922, f. 53.

¹⁴ *Ibidem*, f. 51.

¹⁵ *Ibidem*, dosar 5/1923, f. 86.

„1. Pentru a putea obține certificatul cerut de regulamentul școlar, elevii sunt obligați să frecventeze în mod regulat cursul de religie al Comunității.

2. Numai elevii și elevele care vor urma acest curs vor obține certificatele necesare, neadmițându-se nicio excepție și cunoscând că numai certificatele liberate de dirigenția acestui curs sunt recunoscute de autoritățile școlare.

3. Cursul se deschide la 20 octombrie a.c. și va continua în mod regulat până la sfârșitul anului școlar.

4. În anul acesta se va preda cursul de religie și noțiuni de cetire și limba ebraică pentru elevii și elevele cari nu au posed încă aceste noțiuni.

5. Înscrierea la cursul de religie se face la cancelaria Comunității din str. Alexandru cel Bun No. 5, până în seara de 19 c. în orice zi de lucru, între orele 4-6 d. a”.

Un institutor de limba română angajat la Școala F. Klein primea lunar 1000 lei pentru 3 ore de curs ținute zilnic¹⁶, în timp ce un institutor de limba ebraică încasa un salariu de 3000 lei, din care se va opri impozitul de 6%, însă fără a i se deconta chiria sau alte facilități. La data de 3 august 1922¹⁷ directorul acestei școli face o plângere către comitetul școlar prin care informează faptul că institutorul de limba ebraică I. Neuman nu a încheiat nici până la acea dată situația pe semestrul al treilea pentru clasa a IV-a, iar elevilor nu li se poate finaliza situația anuală.

Începând cu data de 6 august 1922, Samy Ițicovici era angajat ca institutor de limba ebraică la Școala F. Klein pentru o perioadă de un an, urmând a fi plătit cu suma de 3000 lei/lunar pentru 6 ore pe zi, iar din această sumă se oprea impozitul de 6%, fără a beneficia de alte indemnizații¹⁸. Domnul A. Ghidalisohn a fost angajat în aceeași perioadă, pentru a preda limba ebraică, fiind plătit cu 2000 lei pe lună, inclusiv pe perioada vacanțelor școlare¹⁹.

Anul școlar era programat să înceapă pe data de 22 septembrie 1922, ceea ce coincidea cu începutul sărbătorilor religioase de toamnă pentru evrei, de aceea președintele comitetului școlar Joseph Balter transmitea o adresă către Ministerul Instrucțiunii Publice pentru a solicita ca anul școlar să înceapă la dat de 1 septembrie, pentru cele două școli evreiești²⁰.

Reprezentanții comunității evreiești acordau o deosebită atenție școlilor, plata salariilor cadrelor didactice de la Școala F. Klein ajungea lunar între 8.550 lei și 11.400, pentru lunile septembrie 1922 și martie 1923²¹. De asemenea, constatăm faptul că lemnele primite de la primărie erau insuficiente, școlile își achiziționau stocul de lemne necesar pentru încălzirea clădirilor. Menționăm de asemenea achiziționarea de către Școala F. Kein a 5 rezervoare de closet de fontă a 11 litri, cu valoarea de 2138,50

¹⁶ *Ibidem*, dosar 2/1922, f. 47.

¹⁷ *Ibidem*, f. 102.

¹⁸ *Ibidem*, f. 89.

¹⁹ *Ibidem*, f. 92.

²⁰ *Ibidem*, f.73.

²¹ *Ibidem*, dosar 9/1922, f. 1,2, 29, 31.

lei, la care se adaugă 3,25 lei taxa de timbru, de la Compania Anglo-Americană ce își avea sediul la București²².

Conform adresei către Inspectoratul Școlar din data de 21 mai 1923²³, aflăm faptul că domnul S.H. Ițicovici preda cursul de religie, săptămânal în Școala primară de băieți F. Klein pentru copiii evrei înscriși în această unitate școlară, în timp ce pentru școlile secundare din Bacău se aștepta un răspuns de Ministerul Instrucțiunii Publice pentru autorizarea cursului. Chiar președintele comunității evreiești, Osias Herșcovici îi transmitea o scrisoare institutorului Samy Ițicovici prin care îl informa că elevii trebuie să participe în mod regulat la cursurile cultului mozaic²⁴. De asemenea, era informat și directorul Școlii Primare de băieți F.Klein de faptul că reprezentanții comunității își asumă răspunderea desfășurării orelor de religie în sediul școlii, până la sosirea autorizației de funcționare care urma a fi emisă de către Ministerul Instrucțiunii Publice.

După cum aflăm dintr-o informare emisă de către președintele comitetului școlar, J. Joseph Balter la data de 13 martie 1923, înscrierile pentru cursurile de religie mozaică se vor face numai în cancelaria comunității, iar numai elevii înscriși la aceste cursuri vor putea vă dea examen pentru obținerea certificatului de absolvire²⁵.

În luna martie 1923, președintele comunității îi transmitea o informare directorului Școlii Primare F.Klein prin care își arăta nemulțumirea de faptul că elevii au fost trimiși nejustificat acasă, în condițiile în care salariile cadrelor didactice erau la nivelul altor funcționari din oraș, fiind obligați să-și respecte angajamentele asumate prin contractul încheiat. Astfel, directorul se făcea vinovat de nerespectarea angajamentelor încheiate, precum și a regulamentului școlar, urmând ca prezenta reclamație să fie adusă la cunoștința întregului colectiv profesoral²⁶. În aceeași perioadă, cadrele didactice au întocmit o petiție, în care au solicitat mărirea salariilor, aspect pe care comunitatea nu l-a putut rezolvat, din cauza crizei financiare²⁷.

Reprezentanții comunității evreiești au transmis o solicitare către Ministrul Instrucțiunii, în luna decembrie 1923, pentru a emite o autorizație cu privire la organizarea de cursuri de religie mozaică²⁸ într-o sală de clasă din Școala Primară de Băieți F. Klein și pentru elevii evrei din Liceul Ferdinand I. Bacău.

Ca urmare a adoptării Legii Învățământului din 1925, care oferea posibilitatea diferitelor confesiuni religioase de a-și înființa grădinițe și școli particulare, a apărut Grădinița de Copii Israelito-Română Bacău în 1926, cu limba de predare ebraică, dar având și cursuri în limba română²⁹.

²² *Ibidem*, f. 32.

²³ *Ibidem*, dosar 2/1922, f. 3.

²⁴ *Ibidem*, f. 5, 9.

²⁵ *Ibidem*, f.14, 15.

²⁶ *Ibidem*, f.17, 17 v.

²⁷ *Ibidem*, f. 18.

²⁸ *Ibidem*, dosar 6/1922, f. 30.

²⁹ Cornelia Cucu, *Aspecte ale învățământului evreiesc din Bacău*, în „Carpica”, vol. XXXIX , p. 304.

Grădinița se afla situată pe strada Dragoș Vodă, nr. 10, azi numită strada Trandafirilor, având două săli de clasă, în care funcționau două învățătoare, una pentru limba română și alta în limba ebraică³⁰. Corpul de clădire a fost cedat de către Asociația Culturală a Femeilor Israelite din oraș. Școala Primară de fete Cultura avea în subordine noua grădiniță, iar la data de 17 februarie 1928 solicita suma de 10000 lei ca subvenție pentru cei 80 de copiii care frecventau grădinița, întrucât majoritatea elevilor proveneau din familii modeste, dar aveau nevoie de pregătire educațională. „*Elevii și elevele grădiniței de copii capătă o pregătire școlară pentru a favoriza corpului didactic al școlilor primare din Bacău viitoare elemente familiarizate cu noțiunea școlară*”³¹.

În perioada 1924-1925 un număr de 228 de evrei urmau cursurile liceului³², ceea ce reprezenta o cifră mare pentru populația evreiască. Școala Primară de băieți F. Klein a obținut autorizația de funcționare în anul 1926, cu nr.61790, având un total de 428 de elevi repartizați în următoarele clase: I A- 50 elevi, II a – 40 elevi, III A- 50 elevi, IV A- 50 elevi, II B- 48 (mixtă), III B -50 elevi (mixtă), IV B- 40 elevi (mixtă).

În anul 1928, grădinița era autorizată prin Ordinul Ministerului Instrucțiunii Publice nr. 165051³³, iar activitatea desfășurată era conformă cu programa școlară a grădinițelor de stat.

Printre cadrele didactice care au predat în învățământul preșcolar evreiesc amintim: Sofia Lazarevici, Ana Lazarevici, Ety Solomon, Rifca Hirschhorn, Maria Haifler, Horn Janetta. Pentru activitatea desfășurată de-a lungul a decenii, a fost remarcată institutoarea de limbă ebraică Roza Ghiță căs. Grimberg. Jeanette și Herșcu Maier au fost distinși cu ordinul Răsplata muncii, clasa I, pentru activitatea didactică de-a lungul întregii lor cariere³⁴.

În Bacău funcționa doar o singură grădiniță cu predare în limba ebraică, numeroși preșcolari au frecventat grădinițele de stat, alături de copiii români³⁵. În 1930 directorul Școlii Primare de Băieți F. Klein, H.S. Mayer, coordona și activitatea grădiniței, care avea o suprafață de 2500 mp, pentru a cărei reparare și zugrăvire s-a plătit suma de 5.000 lei³⁶.

Situația învățământului evreiesc se modifică în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, fiind introduse legi antisemitice³⁷, cum este cea din 29 august 1940, prin care limba română, istoria și geografia urmau a fi predate de către învățători români în cadrul școlilor primare evreiești, iar în învățământul secundar numărul elevilor înscriși nu putea depăși procentul de 6% din numărul total al elevilor. Ulterior,

³⁰ SJAN Bacău, *fond Primăria orașului Bacău*, dosar 1/1942, f.50; Elena Ungureanu, *op.cit.*, p.152-153.

³¹ *Idem*, *fond Comunitatea evreilor Bacău*, dosar 7/1928, f. 155; Elena Ungureanu, *op.cit.*, p.153.

³² I. Kara, *op.cit.*, p. 116.

³³ SJAN Bacău, *fond Primăria orașului Bacău*, dosar 1/1942, f.49.

³⁴ I. Kara, *op.cit.*, p. 115; *Curierul israelit*, 6 aprilie 1930.

³⁵ Cornelia Cucu, *op.cit.*, p. 305.

³⁶ SJAN Bacău, *fond Comunitatea evreilor Bacău*, dosar 3/1930, f. 7-8.

³⁷ Lya Benjamin, *Legislația antievreiască*, București, Editura Hasefer, 1993, f. 37-50.

elevii evrei vor fi excluși din învățământul superior, având posibilitatea de a fi înscriși în școli profesionale și licee mozaice.

Potrivit unei adrese din 8 mai 1941³⁸, Federația Uniunilor de Comunități Evreiești din Țară solicita să i se transmită numărul de școli mozaice din oraș, numărul și data la care acestea apăreau înregistrate la Ministerul Educației Naționale, dacă au fost avizate, numărul de elevi pe clase și școli, precum și informația dacă școlile din oraș au primit dreptul de a publica.

În răspunsul înaintat de către conducerea Liceului Comunității Evreilor Bacău, regăsim informații cu privire la Liceul teoretic și comercial mixt, a cărei autorizație cu nr. 185/1941, a fost înregistrată la Inspectoratul Școlar Iași cu nr. 17465/17.04.1941, având următoarea repartizare:

Liceul Teoretic:

Clasa	Băieți	Fete	Total
I	24	26	50
a II-a	5	16	21
a III-a	8	15	23
a IV-a	15	15	30
a V-a	15	6	21
a VI-a	13	7	20
a VII-a	16	3	19
a VIII-a	8	4	12
	104	92	196

Liceul Comercial, nu a avut dreptul de publicare fiind primul an de funcționare a acestuia:

Clasa	Băieți	Fete	Total
I	25	8	32
a II-a	17	-	17
a III-a	11	-	11
a IV-a	7	-	7
a V-a	3	-	3
a VIII-a	6	-	6
	69	8	77

Școala Primară de fete Cultura a obținut autorizația cu nr. 247233/1940, având următoarea situație a elevilor înscriși³⁹: clasa I- 50 eleve, clasa a II-a – 40, clasa a III-a – 50, clasa a IV-a -50.

După cutremurul din 10 noiembrie 1940, la Școala Primară Cultura s-au prăbușit trei pereți, care au fost reconstruiți în schimbul sumei de 40.000 lei, iar pentru

³⁸ SJAN Bacău, *fond Comunitatea evreilor Bacău*, dosar 6/1941, f. 27, 33, 37.

³⁹ *Ibidem*, f. 37.

a repara daunele de la Școala de băieți F. Klein comunitatea avea nevoie de suma de 600.000 lei⁴⁰.

La data de 28 iulie 1942 comunitatea evreiască solicita Ministerului Culturii Naționale și Culței un aviz pentru funcționarea Liceului Comercial, dar și pentru sistemul gimnazial mixt, care urma să fie încorporat liceului teoretic, care avea o autorizație provizorie. Repartizarea elevilor pe clase era următoarea⁴¹:

Clasa I – 20 elevi și eleve

Clasa a II-a – 15 elevi

Clasa a III-a – 15 elevi

Clasa a IV-a – 16 elevi

Clasa a V-a – 10 elevi

Clasa a VI-a – 10 elevi

Clasa a VII-a – 0 elevi

Clasa a VIII-a – 8 elevi, numărul total de elevi și eleve fiind 104.

La data de 30 iunie 1942 printr-o adresă transmisă ministrului Culturii Naționale, reprezentanții comunității solicitau înființarea unei școli de meserii în limba română, pentru absolvenții ciclului primar, care urma să aibă următoarele specializări: tâmplărie, instalații electrice și radiofonie, industrie textilă, croitorie bărbătească, agronomie. Sediul școlii urma să fie amplasat pe strada Vasile Alecsandri, nr. 19, urmând a fi condusă de către un absolvent al seminarului pedagogic din București, inginerul Jerome Hirschsohn⁴².

Președintele Comunității evreiești din Bacău solicita printr-o adresă din data de 2 decembrie 1942 ca Ministerul Cultelor să autorizeze înființarea unei școli de muzică evreiești în Bacău cu denumirea „Școala de Muzică a Comunității Evreilor din Bacău”, ce urma să aibă următoarele secții: Pian – clasică și ritmică; Vioară și violă; Acordeon, Jaz; Flaut, Saxofon și Clarinet; Harmoniu; Artă coregrafică; Curs teoretic solfegii, contrapunct și istoria muzicii. Locația urma să fie aceeași ca a Liceului evreiesc, cu un program de studii asemănător Conservatorului particular de muzică pentru evrei din București. Printre profesori îi amintim pe următorii: Jean Koffler – pian – secția clasică și harmoniu, H. Iancovici – șeful orchestrei militare din Bacău - pentru vioară și violă, Aurel Iancovici – pian ritmic și acordeon, Aneta Herșcovici – vioară⁴³.

Între anii 1940-1943, în școlile întreținute de către Comunitatea evreilor au învățat mai mulți elevi, după cum urmează⁴⁴:

Anul	Talmud Tora	Școli primare	Licee	total
1940	20	518	291	829
1941	100	728	328	1156
1942	130	761	317	1208

⁴⁰ *Ibidem*, f. 71.

⁴¹ *Ibidem*, dosar 12/1942, f. 61.

⁴² *Ibidem*, f. 65.

⁴³ *Ibidem*, f. 189, 189 v.

⁴⁴ I. Kara, *op. cit.*, p. 162. Pinkas Hakehilot Romania, vol. I, Ierusalim, 1970, f. 14-15.

1943	140	761	317	1218
------	-----	-----	-----	------

În anul 1944 situația pe clase a celor două licee evreiești din Bacău, teoretic (băieți și fete) și comercial, era următoarea⁴⁵:

Clasele	10 ani	11 ani	12 ani	13 ani	14 ani	15 ani	16 ani	17 ani	18 ani	19 ani	20 ani	total
I-a b	1	12	14	5	2							24
II-a b			8	6	1							15
III-a b			1	17	7	2			1			28
IV-a b					14	4	1					19
V-a b						7	1	1		1		10
VI-a b							4	4				8
VII-a b							1	7	2	2		12
VIII-a b								4	5	3	2	14
I-a f		9	16	3								28
II-a f			19	5	2	1						27
III-a f				12	9	4						25
IV-a f					6	9	6	1				22
V-a f						9	6	2	1			18
VI-a f							7	2				9
VII-a f								6	6	1		13
I- com			5	2	1	1						9
II-a com				2	2	2						7
V-a com				1	5	8	3	1	1			19
TOTAL	1	21	63	53	49	47	30	28	16	7	2	318

Elevii care au urmat cursurile în perioada celui de-al doilea război mondial au dat examenele în toamna anului 1944, iar rezultatele lor au fost foarte bune, chiar dacă uneori pregătirea acestora s-a realizat de către personal necalificat. În această perioadă și-au terminat studiile cunoscutul matematician Solomon Marcus, cântăreața de operă Blanche Adelștein⁴⁶.

În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, în școlile evreiești din Bacău au predat următoarele cadre didactice⁴⁷: M. Hirșsohn, A. Wagner, C. Zaharia, M. Zaharia, M. Herșcu, H. Ițicovici, Z. Drimer, A.L. Iosif, H. Simion, I. Idelovici-Voledi, J. Hirșsohn, L. Haber, J. Koffler., M. Grunvald, F. Leopold, M. Lespezeanu, S. Leib, E. Colenberg, M. Aronovici, P. Gutman, A. Schapira, S. Knoll, N. Vaserman, I. Abramovici, R. Marcusohn, S. Marcusohn, E. Schwartz E. Mititelu, E. Lupovici, A. Lazarovici, I. Grimberg, G. Avram, S. Șmil, H.F. Marcu, E. Șmeltzer, L. Videnfeld.

⁴⁵ SJAN Bacău, *fond Comunitatea evreilor Bacău*, dosar 2/1944, f. 28.

⁴⁶ I. Kara, *op.cit.*, pp. 161-162.

⁴⁷ *Ibidem*, p.162.

Cei 21 de copii evrei repatriați din Transnistria în Bacău erau instruiți în sinagogă, fiecare evreu din Bacău a contribuit din puținul său pentru a-i ajuta pe ceilalți, după cum mărturisea Prim-Rabinul M. Blanc: „*Toată educația acestor copii din punct de vedere intelectual, religios și ritual este pentru ei de o absolută necesitate, căci viitorul acestui tineret este stabilirea lor în Eretz, unde trebuie să vie pregătiți și educați în acest spirit*”⁴⁸.

Printre învățătorii care au ținut cursuri în sinagogi elevilor evrei de la ciclul primar, amintim: Feferman, M. Grunvald, E. Colenberg, I. Grinberg, Haimolă, E. Lupovici, S. Leibu, A. Lazarovici, L. Volfshaut, L. Friedman, S. Vasserman, F. Leopold, L. Iosif, S. Șmil⁴⁹.

Bibliografie selectivă

Benjamin, Lya, *Legislația antievreiască*, București, Editura Hasefer, 1993.

Călin, Marius, Cristian, *Viața cotidiană în orașul Bacău, 1928-1935*, Bacău, Editura Rovimed, 2011.

Cucu, Cornelia, *Aspecte ale învățământului evreiesc din Bacău*, în „Carpica”, vol. XXXIX, Editura Magic Print Onești, 2010.

Kara, I., *Obștea evreiască din ... Bacău*, București, Editura Hasefer, 1995.

SJAN Bacău, *fond Comunitatea evreilor Bacău*, dosar 2/1922, 6/1922, 9/1922, 5/1923, 7/1928, 3/1930, 6/1941, 12/1942, 2/1944, 5/1944, 9/1944, 20/1944.

fond Primăria orașului Bacău, dosar 1/1942.

Ungureanu, Elena, *Istoria învățământului preșcolar din județul Bacău*, Iași, Editura Pim, 2009.

⁴⁸ SJAN Bacău, *fond Comunitatea evreilor Bacău*, dosar 5/1944, f. 228, dosar 9/1944, f. 28, dosar 20/1944, f. 4,31, 32.

⁴⁹ I. Kara, *op. cit.*, p. 175.